

ABONAMENTUL:

PE AN 3 COR. 20 FIL.

1/2 " 1 " 60 "

1/4 " — " 90 "

IN STREINĂTATE:

PE AN 6 FRANCI.

1/2 " 3 "

—0—

Numeri singuratici se vând
în Cluj cu 5 fileri, într'alte
locuri cu 6 fileri.

Răvașul

INSERTIUNILE

se plătesc după mări-
mea locului ce ocupă;
fiecare cm. □ costă o-
dată 10 fil., de 2 ori
8 fil., de 3 și mai multe
ori 6 fileri.

—0—

ADRESA:

„RĂVAȘUL”
CLUJ, — KOLOZSVÁR
6. JÓKAI-UTCA 6.

Editor și redactor resp.: PETRU P. BARIȚIU

Apare în fiecare Sâmbătă

Intemeietorul foii: Dr. E. DĂIANU

Biserica lui Bob.

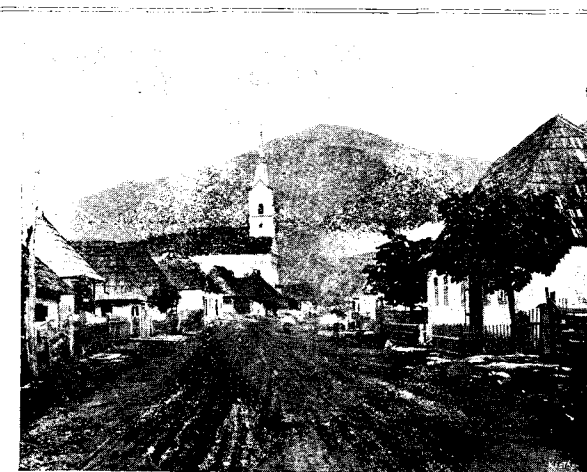
Intre alte multe gânduri bune, ce le-a avut Episcopul de veșnică pomenire Ioan Bob, binecuvântat a fost gândul lui de a face din averea sa biserici românești prin orașe. Astfel de biserici a zidit el în Mureș-Oșorhei, Mediaș, Sebeșul-săsesc și Cluj. Mai ales în Cluj gândul și fapta lui Bob a fost de o deosebită însemnătate. Biserica aceea modestă acum, dar frumoasă pentru timpul ei, care se ascunde într'o stradă mică laterală, dar aproape de piața cea mare a Clujului, s'a făcut simburile de cristalizare a unei vieți românești, în frunzașul oraș al Ardealului, care viață, fără de aceasta biserică, abia s'ar fi putut înfiripa vre-odată în Cluj.

Legendă s'a făcut în jurul zidirii acestei biserici. Se zice, că episcopului nu i-s'ar fi iertat a zidi biserica nici în acel loc, dacă n'ar fi întrebuințat, cu istețime, ceea-ce se zice: pia fraus. ...Spunea, că face un magazin de bucate, ... și numai când preste căsuțele umilate din »Kismester utca« s'a înălțat în fundul acelei curți dela un vechiu cetățean gospodar, cumperat, — turnul cel înalt, cu crucea românească, înfiptă în globul de aur, au băgat de seamă nerăbdătorii patricienii și civi ai Clujului, că măgăzinul de bucate alui Bob, e un magazin de bucate sufletești, un grănar, în care se vor păstra grăunțele adevărului, cu cari amână a eșit — după pilda Mântuitorului — a eșit zic, »Sămănătorul să samene sămînța sa«...

Azi mâne vom cunoaște din actele autentice, ce se află într'un protocol din

Sângeorzul-românesc.

Strada principală și biserica.

archiva Metropoliei dela Blaj, toate împrejurările adevărate din cari a răsărit biserica lui Bob în Cluj. Destul însă a aminti, că Episcopul cu bună inspirație a zidit aceasta biserică atunci, la 1803, când în Cluj nu erau decât 80 de suflete de Români greco-catolici, în total 15—20 familii. Si eată că acest frumușel locaș D-zeesc s'a făcut un bun răsad de sămînțe, un bun seminarium, că azi sunt aproape 5000 de suflete numai credincioșii cari se țin de aceasta parohie, nesocotind pe frații noștri din Mănăstur, nici pe cei gr.-or. Și dacă toți aceștia țin, prin legăturile puternice ale sfintei biserici la legea noastră, este a se mulțami numai alduitei inspirațiuni alui Bob, de a le face lor locaș dumnezeesc, în jurul căruia să se poată grupa.

Și locașul acesta atât de scump inimilor noastre pentru vrednicia faptei de începătură, ce a săvîrșit, locașul acesta martor al greutăților celor dintâi, soț și ajutor al pornirilor celor bune,

scut al unor vremuri de mare însuflețire, și temelia unor nădejdi mai bune pentru viitor, — acest locaș astăzi e jalnic și pustiu, părăsit de tot cultul, care l'a sfințit peste un veac întreg. Boltitura lui amenințătoare și prea grea pentru temeliile slăbite s'a cules, și în aceste zile — zile de bucurie pentru neamul întreg și de jale numai pentru noi — biserica lui Bob este ca și decapitată.

Înaintemergătorul Ioan, care pregătea căile celui ce era să vină Mântuitor, propoveduind adevărul și pocăința întru iertarea păcatelor trecutului, spre a pregăti virtuțile viitorului, fu cu mare cruzime decapitat... și capul lui cuminte, de ale cărui sfaturi bune și Irod, ucigașul lui, de multe ori asculta în viață, fu aruncat în tîpsie de dragul caprițului păcătos al unei muieri și mai păcătoase.

Cam așa ni-se înfătoșează și biserica noastră în zilele acestea de jale.

Ea era înainte pregătitoarea bise-

FOIȚA RĂVAȘULUI

In munți.

Voi munților mândrii, moșnegi cununați
Cu stelele bolții albastre,
In leagănul vostru de codrii și stânci
Dorm toate poveștile noastre.
Alături de șoimii cu ochii aprinși,
Din tainica voastră dumbravă,
Se 'nalță 'ndrășnețe 'n lumina din cer
Și visele noastre de slavă.

In voi își deșteaptă plânsorile ei
Frumoasa mea țară săracă
Cu brațe lipsite de-al luptei fior
Și buze ursite să tacă.
La voi vine jalea-i, când vifor păgân
Purcede strigarea să-i frângă,
In cântec o schimbă pădurea de brazi
Și 'n lume-o trimite să plângă.

La voi mă îndrumă 'n cărările ei
Și biata mea soartă pribeagă,
Pădurea cea vecinic lipsită de somn
Mi-e sfântă și-atâta de dragă.
Cântarea măiastră din codrii cărunți
Dă strunelor mele povață,
Și-o mândră poveste strivită de vremi
Truditul meu suflet învață.

Din culmea pleșuvă cu creștetul alb
Privirea mea zboară departe
Și 'n mintea supusă tresare aprins
Fiorul măriiilor moarte.
Un vaer amarnic se zbate 'n amurg
Și moare în zvonuri de ape,
Al munților vaier mă zbuciumă 'n piept
Și-mi tremură plânsu 'n pleoape.

O vitregă soarte cu patima ei
Pe 'ntinsele culmi și poiene,
In vremuri pitice iubirii de frați
Ziditu-i-a graniți vielene...
A pus miezuine și stavil'a pus
Rupându-vă creștetu 'n doauă,
Când Domnul stăpân pe pământ și pe cer
Pe voi v'a dat munților nouă!

Vă arde rușinea din creștet, — ades'
Voi aspră porniți vijelie —
Și sufletu-mi lacom vă soarbe atunci
Năpraznica voastră mânia!
Din urletul vostru sub ceriul aprins,
Din ploaia de trăznete grele
S'a naște odată, plutind peste vremi,
Cântarea cântărilor mele!

(»Luceafărul«.)

Octavian Goga.

Doina.

Cu suflet fermecat ascult
Înlăcrămata tânguire...
E seară, și-i atât de tainic,
Când în mareața lui plutire
Încet revars'al nopții crainic,
Duios, o jale de demult.

Și cum pătrunde așa de lin
În suflet sbuciumat cântarea,
Re'nvie 'ncet durerea noastră
Și în ea tresare 'ntreagă zarea,
Sub vraja doinelor măiastră,
Ce umple ceriul cel senin.

Și în șir trecutu 'ndurerat
Încet se strecură prin minte,
De pe când noi eram stăpânii...
Și vraja dulce de cuvinte
Începe, cum încep bătrânii:
— A fost odat'un împărat...

Și când, în freamătul cel sfânt,
Începe-și doina tremurarea,
În așternutul său de piatră
Părau 'și spune 'ngrijorarea:
De mult e stins focul din vatră.
Ce trist resună vechiul cânt!

ricei celei noue, ce era să vină ca o mântuire, ca o înălțare peste ori ce primejdie a bisericii noastre celei vii din Cluj. Și când încă abia am pășit spre apropierea *celei ce e să vină*, când încă opera mântuirii, prin *înălțarea crucei*, încă nu s'a săvârșit, iată cade capul — *Inaintemergătorului*.

Dar viu este Domnul, și vie este credința în inimile creștinilor noștri. — Ceea ce a stricat Irodul duhului rău al vremii, se poate îndrepta, și se cade să se îndrepteze. Jalnică este azi icoana Episcopului Bob, scoasă din locul de cinste ce i-s'a dat în biserica lui. Dar strălucirea ei earăși trebuie să învie. — Pulberea durerii trebuie să se spele de pe fața ei, și să strălucească de nou, în toată lumina, când se va așeza de nou la locul seu cinstit din biserica restaurată.

Aceasta restaurare se pregătește. Ea ne-a găsit ce e drept nepregătiți la astfel de cheltuieli, dar va trebui să le facem față în ori ce chip. Și nădejde bună avem, că toți cei ce înțeleg vrednicia — de tot felul — a bisericii lui Bob, se vor și grăbi să ne ajutore, ca locașul acesta restaurat, cum se cuvine, să stee și să rămână, nu numai până ce va veni mântuirea *bisericii celei noue*, ci — de se va putea — și după aceea, întru lungime de zile, de pomenire pentru străbuni și de încurajare și întărire pentru strănepoți.

Statul, Biserica și Școala.

(Urmare.)

III. Titlul creșterii simțului și spiritului național, patriotic.

De când *Condorcet* la 1792, în propunerea sa înaintată parlamentului francez, în afaceri școlare și-a luat de titlu și scop »*educarea națională și patriotică*« de atunci aceasta a cutrierat Europa întreagă și cu acest titlu să nizuiesc cei mai mulți a îndreptăți monopolul școlar de stat.

După *Jules Ferry*: »Dacă statul nu este în drept a dirigea în dependent educațiunea cetățenilor, atunci nu are posibilitatea de a influența asupra *spiritului public*, ca să-l guverneze, nici asupra *caracterului național*, ca să-l ferească de trans-

formări. Fără monopolul școlar deci nu-și poate împlini misiunea.«¹⁾

Dar nici aceasta argumentare nu poate sta, deoarece scopul nici aici nu e în proporțiune cu mijloacele.

1. Înainte de toate e greșit principiul fundamental, că statul are drept a *cârmui și îndrepta spiritul public*.

Doar și statul ar putea-o face aceasta numai prin adevăruri, căci mintea numai stăpânirea acestora o recunoaște asupra sa. Statul însă — precum am văzut — ne având pe terenul spiritual nici o autoritate, nu este Domn, nici asupra minții, nici asupra adevărilor, ci aceste trebuie să domnească și asupra lui. Prin urmare nu poate cârmui spiritul public.

2. Adevărat, că statul are dreptul a purta grije, ca să se susțină, caracterul național însușirile și caracteristicile naționale, cari disting o națiune să nu se spălăcească; are dreptul, ba chiar și datorința, a păzi și a îngriji ca toate ideile și virtuțile, cari formează proprietățile esențiale ale unui cetățean și patriot bun și constituie baza conviețuirii pacinice a societății, anume: iubirea de patrie, dreptatea, abnegarea de sine, etc. să se dezvoalte în viitorii cetățeni ai patriei încă din copilărie. Are drept statul — până la anumite margini — a se îngriji, ca copilul, care va fi membrul unei societăți naționale, să se crească în spiritul specific și în însușirile bune ale acesteia, adică: să se crească după chipul și asemănarea acesteia, altcum nu se va simți bine în societate și aceasta nu-i va putea trage folosul. Trebuie să grijească, ca sisteme, simțeminte și idei străine, contrari ideilor și simțămintelor naționale istoric dezvoltate, să nu străbată în sufletul tinerimei și să nu despice societatea viitoare în mai multe tabere. — Cu un cuvânt, educați trebuie să se săvârșească pe bază națională, purcând din trecutul națiunii, întărit prin tradițiuni și instituțiuni.

Dar statul numai atunci ar avea dreptul, sub pretextul monopolului școlar, de a confisca acest drept esențial de instruire și educare al factorilor sociali:

1. Dacă susținerea spiritului național și patria ar fi scopul principal al omului în consecință și al educațiunii.

2. Dacă educațiunea națională, patriotică, numai statul ar putea-o și numai el ar fi chemat a-o realiza.

3. Dacă statul numai prin monopolul școlar ar fi în stare a realiza și asigura aceasta.

Aceste condițiuni însă toate lipsesc.

¹⁾ Crozat er. op. cit. X. b. IV.

1. Patria, spiritul național nu e scopul principal al omului și al educațiunii.

Mai presus de ori ce educațiune națională este educațiunea omului întru om, pentru că cea dintâiu datorință a omului este, ca înbrățișând adevărul și binele să-și ajungă scopul final omenesc, să se facă om bun. Pentru acest scop este familia, societatea, biserica, chiar și statul și patria, cu toate drepturile și datorințele lor; eată de ce este prețioasă susținerea spiritului național și e de dorit înflorirea patriei.

Dacă deci e o datorie de conștiință a iubi patria, și e de lipsă a și muri pentru ea — fiindcă ordinea internă, puterea, înflorirea patriei și în interesul acestora susținerea și întărirea forțelor străbune și a bunelor obicinuițe ce rezidă în națiune, sunt niște mijloace însemnate pentru ajungerea scopului final omenesc, — este totuși o idee cu totul păgânească a privi patria nu de mijloc, ci de scop principal, mai pe sus de toate, pentru care ar trebui jertfită religiunea, dreptatea, virtutea, biserica, omul din om, ba chiar și scopul său omenesc.

Nici chiar din punct de vedere ateist nu poate sta aceasta, căci statul este pentru om și dacă omul, jertfindu-se pentru dânsul nu-și ajunge fericirea în patria aceasta, atunci, ne având altă patrie, unde va ajunge-o? Pentru aceasta reproabă și *Zachariä*, prof. de drept la universitatea dela Heidelberg, statorirea educațiunii naționale ca scop principal, zicând: »Educația politică sau națională e o atare educație a poporului, pe care singur statul o săvârșește, prin urmare și scopul ei este interesul statului și încă al unui anumit stat... Eschide ori ce fel de altă educație sistematică, atât cea a părinților, cât și cea a bisericii. Scopul educației naționale este numai interesul unui anumit stat, interesul unui stat care de fapt există. A recunoaște însă acest drept al educației naționale, nu permite scopul nici unui stat, căci în senzul acestuia nu oamenii sunt pentru stat, ci statul e pentru oamenii din cari constă«¹⁾.

Statul nu poate deci să-și pună de țintă principală educația națională; nu poate jertfi pe om, de dragul *patriotului*, educația de om pentru educația națională, fără ca să dărâme însași educația națională. Ce ar fi oare atunci, când tineretul națiunii ar fi patriot bun și om rău, știut fiind că numai omul bun poate fi și patriot bun. Pentru aceasta pricină a zis și *Stöcker*, în vorbirea sa din parlament:

»Că spiritul național și patriotismul nu poate forma centrul educațiunii, în jurul căruia să se

¹⁾ *Zachariä*, Vierzig Bücher vom Staate. Heidelberg 1842 Tom VI. pag. 105.

O! cum roiau demult prin munți
Voinici pletoși ca Feți-frumoșii,
Cu braț de fier și piept de taur,
Ș'aveau în pepturi, inimoșii,
Vieți și inimi de bălaur,
Și moartea scrisă pe alor frunți!

Iar când veneau dujmanii 'n zări,
Un glas de bucium da semnalul,
Și în furtunoasă descărcare
Cădeau, cum cade 'n mare valul,
Voinicii toți, cătră hotare
Dintr'un afund de depărtări.

Iar azi... trăiesc numa'n povești!
Când vâlul nopții lin coboară
Spre marea codrilor cetate,
O doină lină ne'nfiară
Din trista ei singurătate:
E doina celor din povești!

Dafin.

Serisori prietinești.

— A doua —

București, 23 Iulie n.

Dragă Li.

În sfârșit pornesc.

Pornesc cu dorul neastâmpărat, de a cunoaște față'n față cea țară, despre care auziam,

pe timpul când eram amândoi la posomorita școală a piariștilor din Cluj, auziam dela colegi unguri, că e o țară cu foarte mulți oameni bogați »boeri ce risipesc parale multe pe la noi, și vorbesc minunat, neobișnuit de muzical, românește«. O fi vorbind boerii, pe semne, franțuzește, dar asta nu o știam noi pe atunci, și ne creștea inima, auzind odată dela unguri și laude la adresa graiului românesc, pe care așa cum se aude prin ținuturile noastre, ei numai batjocori îl știau, ales dacă-l mai treceau prin felul lor pocit de a exprima. Mă ardea tare dorul să cunosc mai bine țara românească, după ce din călătoria mea prin Bucovina — ei, și prin cetirea publicațiilor curentului nou — mă încredințasem, că suntem noi cu totul altfel decum ne închipuiam. Că avem și noi istoria noastră plină de mândrii, avem pământul nostru cu totul deosebit de alte pământuri, avem cultura și firea noastră, avem monumentele de tot soiul ce poartă în tot unghiulețul pecetea sufletului nostru, că avem și noi, ca toate popoarele civilizate — asta ni-se trăgea mai mult la îndoială de cătră Unguri — voința neferecată, și puterile ce se îndreptau spre scopuri proprii. Acuma aveam deja conștiința a tuturor acestor factori, ce ne-ar fi făcut, pe când eram la școală; mai semeți și mai îndrăzneți față de pretenii unguri, dar atunci nu le știam toate acestea. Imi aduc încă hotărît a-minte, ce credeam eu despre noi înșine, românii,

pe acele vremuri. Cum nu umblasem la școală românească, nu aveam nici o cunoștință de literatură și de istorie. Doar câteva strofe din »sub stejar la rădăcină«, »Măi tătare«, »Haideți frați să dă-mi iar mâna« etc. — acuma știu, că sunt poezii de Alexandri — învățate din o colecție mult iubită în timpurile bătrânilor, cu titlul »Dorul«, și pentru cari moșul, bunicul nost, ne cinstea cu câte un »taler«, surprinzându-l cu recitarea lor. Eram pe atunci copil de 8—10 ani, când însă trecusem la școli mai mari, la gimnaziu, tot pe la străini, la nemți întâi, la Unguri pe urmă — noi Românii ne obișnuiam să învățăm amândouă aceste limbi — uitasem cu desăvârșire chiar și acele începuturi de literatură românească. În casă la noi, se vorbea numai românește, dar, ca pretutindeni dela Blaj în sus, la țară — foarte stricat. Prietenii mai mari nu aveam, cărți pentru vârsta mea nu se găseau în românește. Și ce e mai mult, nu cunoașteam trecutul neamului meu, căruia dela Unguri îi auziam epitetul de »puturos, opincar, urs«, și și nu știam că avem și noi orașe, cetăți, mănăstiri, instituții culturale, ceea ce ar fi dat conștiință de neam unui suflet de licean pe a cincina, a șasa, cum eram. Intre noi, cei de o samă, se discuta inferioritatea ori superioritatea neamului din care făceam parte, după frumsețea limbei după strălucirea originii și a trecutului, și după faptele prezentului. Ne amărea mult, când ni-se

grupeze întreaga instrucțiune, aceasta e clar pentru fiecare pedagog. Ori cât de important este faptul, ca copilul să se crească și în elementele naționale, întocmai ca și în cunoștințele naturale, elementul național nu e potrivit a servi ca centrul educației întru om; pentru aceasta se recere un element etern și nemuritor. Altcum ar fi câte popoare, atâtea pedagogii, de fapt însă numai o singură pedagogie adevărată este și anume: *pedagogia creștină*¹⁾.

2. A pune de scop principal și centru pentru educațiune dezvoltarea însușirilor naționale nu se poate și pentru aceea, căci între aceste însușiri pot să fie și de cele rele, vrednice de stîrpit; educația nu poate da drept decât numai pentru dezvoltarea însușirilor celor bune. Dar ca să putem ști, cari dintre aceste însușiri sunt rele sau bune, avem lipsă de o măsură, care stă pe de asupra lor, căreia trebuie să se acomodeze și educațiunea națională. Vedem dară că educația națională nu este scop principal.

3. E adevărat, că tinerul trebuie crescut după chipul epocii sale, căci altcum spre dauna sa și a altora nu s'ar putea potrivi în societatea națională; nu se poate deci educa tot numai după un model neschimbător, vechiu, ci, după ce societatea progresa în privința spirituală și morală, trebuie să-l pregătim, să-l facem cunoscut cu ideile și aspirațiunile, cari țin pas cu progresul omenesc. Dar nici aceasta educație după chipul epocii nu poate forma scopul principal al educațiunii, căci sunt idei, adevăruri, bunuri, aspirațiuni, cari aparțin ființei neschimbate a omului din fiecare națiune, etate și timp, se deduc din acela, au totdeauna valoare și formează fundamentele principale, centrele educației pentru totdeauna și pentru tot omul, ori cărei națiuni ar aparține el; acestea sunt mai pe sus de ori ce idee, de ori ce tendință contemporană opusă lor și nu se pot jertfi pentru ele.

4. Nu se poate lua de scop principal educația aceasta după chipul și asemănarea epocii, fiindcă chipul unei națiuni e schimbător, vacilant și variază după referințele, interesele și pasiunile partidului ce ajunge la putere; educația omului însă trebuie să fie solidă, statornică în scopurile și mijloacele sale, și să conducă acolo, ca omul, la caz de lipsă chiar contra curentului, contra spiritului timpului său, să stea la locul său. Căci de nu ar face-o aceasta și ar lua de scop principal al educațiunii numai chipul erei repede trecătoare: atunci nici părintele nu și-ar mai înțelege pe copilul său; cel educat nu ar mai fi în consonanță nici cu urmașii săi, ba el singur ar fi ca un fir de trestie vacilantă, plin de contradicții și incon-

¹⁾ Rintelen op. cit. pag. 106—107.

secvențe. Din aceasta pricină nimic nu se împotrivesc mai mult cu firea educațiunii, decât schimbarea deasă a sistemelor de educație.

2. Statul nu e chemat și nu e în stare a face educațiunea națională, patriotică.

Chiar și când educația după chipul modern al națiunii ar putea fi scop principal al educațiunii, aceasta n'ar putea fi chemarea statului, nu numai pentru că ideile și simțămintele cad afară de sfera chemării sale, ci și pentru că bărbății dela cărmă, cari neconțin se schimbă, în urma studierii ideilor străine eventual seduși de însuflețirea pentru aspirațiunile străine, foarte ușor ar putea să greșească întru statorirea chipului modern al spiritului național și ar octroa națiunii un astfel de sistem de instrucțiune și educațiune, care ar fi chiar contrar adevăratului spirit național. Și aceasta e cu atât mai verosimil, căci guvernele de regulă privesc instrucțiunea prin ochelarii scopurilor lor de partid politic și o folosesc de mijloc în interesul acestora. Instrucțiunea însă trebuie să stea de tot departe de politică. Pentru aceea zice și Thiers:

»Feriți-vă a amesteca instrucțiunea cu politica, a confunda una cu alta și a espune tinerimea acelor lupte, cari ne agită pe noi. Nu puneți așa aproape de acest vulcan acel loc de pacinic asil, în care stau cele mai scumpe tesaurale voastre, copii vostri«¹⁾.

3. Pentru asigurarea educației naționale, patriotice, nu e de lipsă monopolul școlar de stat.

Dacă statul ar și fi în stare a săvârși însuși educația simțului patriotic și a spiritului național nici atunci nu ar avea drept la monopolul școlar, căci aceasta o poate asigura, ba o poate asigura mai bine pe altă cale, și astfel ori ce drept cu privire la monopolul școlar cade.

O poate asigura dacă concrede bisericii educațiunea, pentru că nici educația spiritului național, nici dezvoltarea simțului patriotic nu are pe pământ temelie mai sigură ca și învățătura și creșterea ce o dă biserica.

1. Educația spiritului național.

1. Pentru ca să putem ști ce e educația spiritului național, trebuie să știm mai întâi ce este adevăratul spirit național, sau mai bine cari sunt însușirile naționale în gândire, simțire și aspirațiuni?

Aceasta o putem afla însă studiind nu numai prezentul, ci și trecutul vieții naționale; căci o națiune nu conzistă numai din generațiunea de azi, întocmai cum un om nu stă numai din viața momentului prezent, ci trebuie considerat în între-

¹⁾ Dupanloup op. cit. c. I. c. X.

gimea sa, cucopilăria, tinerețea și bărbăția sa, cu însușirile sale trupesti, sufletești și morale, așa cum acelea au ajuns a se manifesta, și a se cristaliza într'un mod stabil.

Trebuie deci să studiem istoria prezentului și a trecutului cu înțelepciune profundă și cu obiectivitate imparțială; să ezaminăm, cari au fost însușirile formate și statornicite ale națiunii, cari au fost socotite de veacuri de bărbății mari ai națiunii, fără deosebire de păreri de atari însușiri naționale statornice. Căci numai atari însușiri stabile se pot numi naționale, fiind statornică și națiunea, și împrejurările, clima, sângele, tipul, ale căror rezultate sunt acele însușiri.

Nu poate fi deci educație națională aceea, care nu ia în considerare, ba disprețuește chiar trecutul, tradițiunile trecutului istoric, virtuțile aceluia, care datează viața națională numai dela era mai nouă, crește numai după chipul națiunii de azi și sădește în inima tineretului atari idei și tendințe noave, cari se împotrivesc trecutului. O atare educație națională o reproabă și obiectiva »Revue de Deux Mondes«, care zice:

»Invățaturile mai noue, cari în interesul instrucțiunii elementare se lătesc pretutindena, învață tinerimea, că Franția s'a născut la a. 1789; după alții la a. 1793; că istoria ei a fost înainte de aceea numai o împletitură de crime; că tot ce s'a întâmplat până atunci nu era decât o mare rătăcire; că cu cât va fi mai mare deosebirea între trecut și prezent, cu atât mai glorioasă va fi aceasta (adecă Franția.) Dar e lucru primejdios, dacă o națiune veche își închipe că numai acum s'a născut. Iși poate pierde foarte iute tăria și puterea ce i-au hărăzit'o veacurile. — Se cufundă în toată slăbiciunea și neștiința unui parvenit. Cea ce câștigă zi de zi nu va prețui nici când atâta, cât prețuește moștenirea primită, și pe care o neglijează, fiindcă nu o cunoaște. Vrea să dea copiilor noștri o creștere de cetățean și o încep cu aceea, că-i învață cum să ucidă. Dar ce plătește asta, dacă tot atunci îi îndoapă cu atari idei false, cari nu-i lasă nici a cunoaște barem, că ce rol a jucat în trecut patria lor, care poate să aibă încă un rol și în viitor? Invețe-i că ce e Franția, cine și ce a ridicat-o pe ea la situația, ce ocupă în lume; pe ce drepturi și-a întemeiat istoria, — dacă vreau ca să poată manua bine armele ce i-le pun în mână«¹⁾ După *Viollet Leduc*: »Sunt de compătimit acele popoare; cari își reneagă trecutul, fiindcă pe sama lor nu este viitor«²⁾

¹⁾ Gabr. Charmes »Rev. d. D. M.« cit. Canet op. cit. 551.

²⁾ T. a. 552.

dovedea ocăritor, nouă neștiutorilor, că noi nu le avem toate acestea. Ne simțeam foarte supuși și foarte neputincioși, ne având ce le răspunde. Ne grăbeam a afla, că religia noastră a greco-catolicilor se apropie mult de a lor (față de uniți ei, cei catolici, mai dovedeau, de pomană, oare cari simpatii de răbdare) cercam puncte de apropiere, adecă de înălțare la ei, dar să zicem că și noi suntem Unguri, — nici odată! Nu că doar am fi fost stăpâniți de convingeri naționaliste, de unde! dar minții noastre de copil, naturală și naivă, i-s'ar fi părut imposibil să zicem, că suntem Unguri, dacă suntem odată Români. Mai bine răbdam ori ce hulă, răbdam să ni-se pomenească într'una de »fatornyos hazátok« (patria voastră cu turnuri de lemn!) de mămăligă, de untura cu ce ne ungem pletele etc... și sunt acum însumi curios, oare cu ce gând în viitor ne mângăiam atunci? Așa cred, că ne împăcam cu un: »caută să rabd, ei sunt mai mulți«. Am însă și acum impresia de atunci despre poporul meu. Il credeam laș, fricos, prost, umilit, menit să slujească și să mai primească o fărîmătură din mila Ungurilor. Și cum mă trudeam să nu fiu ținut asemenea opincarului, pe care azi cu mândrie îl proclamăm de talpa țării! Mă lăpădam de el ca și cum am fi două neamuri, înrudite numai, și față de el, opincarul, simțeam dispreț pentru înrudirea ce nu o puteam tăgădui.

Firește, colo prin clasa 7-a, când apucasem

la carte românească, mi-s'au schimbat cu totul orizonturile. Incepusem cu volumele d-lui Vulcan, dar cărțile și revistele dela noi mă îndestulau foarte puțin. Abia mai târziu, când prinsesem a cunoaște cum se cade literatura cea nouă, de dincolo, cu crezurile și învățăturile ei, abia atunci mă simțeam tare. O, atunci aș fi fost gata să înfrunt o lume întreagă!

Dar povestea »deșteptării«, altădată!

Înainte de a pleca, am improspătat, în schiță, aceste amintiri, cari sunt în mare parte și ale tale, dragul meu, și ale foarte multor suflete românești ce numai pe urmă »s'au deșteptat«. Sătmărenii, bihoreni și maramureșenii noștri, înțeleg tinăra generație, încă de acum au să treacă prin faza povestită. Trebuie să le ajutăm noi, ăștia cu ochii deschiși deja!

Cam aceste gânduri mă impresurau în trenul ce mă purta către graniță. Urcasem în el la Cluj, străbătând rând pe rând valea Mureșului, cu Teiușul care ar putea ajunge ușor pe mânele noastre, și va ajunge de sigur cu oamenii ce-i are; Blajul, devenit al istoriei, odată capul neamului, azi tot mai departe de Sibiu, care preferă gloria viitorului gloriei trecutului; gara de trecere Copsa, și unde așa de bune și eftine poame se capătă în dosul gării; pe urmă mănolul ținut oltean, cu satele lui săsești, așa de prietenoase prin înfățișarea lor de bună stare și îndestulare. De odată, se ivește în zare Brașovul

împrejmuit de aproape din trei lături cu zidul de apărare a mușcelor îmbrăcate în culoare modernă: verdele. Apa Bârsei șerpue lin, Tâmpa par că amenință.

Luăm tramvaiul, a cărui scrișnire stridentă gândești că-i țipetul unui neam ce piere, și ne ducem la casa comitatului, să cerem bilet de trecere. E bine să o știți: nouă studenților ni-se dă biletul pe baza indexului dela universitate. Oficiantii dela biroul vicecomitelui se poartă cinstit. Mai dăm o raită prin orașul neîngrijit, învechit, care nu știe profita de poziția lui admirabilă. Peste tot, e păcatul național al Sașilor, că nu se interesează de modernizarea orașelor, ce le stăpânesc și în urma aceasta le pierd, încetul cu încetul toate. Cine ar mai zice bunăoară, că numai acuma un veac, Clujul era oraș săses!

La 11 oare înainte de amiază plecăm mai departe, și făcând o cale de trei sferturi de oară prin locuri unde se adună multă lume să petreacă vara, timpul de cea mai leasă odihnă pentru unii, timpul de cea mai grea muncă pentru alții — ne oprim la Predeal. Cercetarea bagajelor și a scrisorilor merge repede și ușor. Ni-e drag să ascultăm vorba românească, însă cei ce o grăiesc nu ne par de loc Români. Nu știu cum, așa-s de străini ei de firea noastră! Facem comparații între jendarmii români și maghiari, constatând cu bucurie, că ai noștri sunt

S'a deschis
în piața Mátyás király Nr. 11 în palatul Reil
Prăvălia de haine pentru Domni, dame și copii

a lui
Réti B. és Társsa.

Cel
mai bun și
cel
mai frumos!

Pe
lângă prețuri
solide și
moderate!

Postav de Zsolna, Gács și Rozsahégy.

Mátyás király-tér 11.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică.

Patent Nr. 86967.

Nu e crucea lui Volta. Nu e mijloc secret.
Vindecă și înviorază pe lângă garanțe.
Deosebită atențiune e a se da împrejurării, că
acest aparat vindecă boale vechi de 20 de ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra durerilor de cap și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, țiuțuri de ureche, bătaie de inimă, sgârșiri de inimă, asma, auzul greu, sgârșiri de stomac, lipsa poftel de mâncare, răceală la mâni și la picioare, reuma, podagră, ischias, udul în pat, influența, insomnie, epilepsia, circulația neregulată a sângelui și multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. În cancelaria mea se află atestate în cursă din toate părțile lumii, cari prețesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestate. Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca i-se retrimit banii. Unde ori-ce încercarg s'a constatat zadarnic, rog a proba aparatul meu. Atrăe atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul »Volta« deoarece »Ciasul-Volta« atât în Germania cât și în Austro-Ungaria a fost officios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu e în genere cunoscut, apreciat și cercetat. Deja efinătatea crucei mele electro-magnetice o recomandă îndeosebi.

Prețul aparatului mare e 6 cor. folosibil la morburii cari nu sunt mai vechi de 15 ani.

Prețul aparatului mic e 4 cor. folosibil la copii și femei de constituție foarte slabă.

Expediție din centru și locul de vânzare pentru țară și străinătate e:

MÜLLER ACBERT, Budapesta,
V., strada Vadász 42 G. colțul
strada Kálmán.

25—52

Frumos, curat, scrie

numai mașina de scris (10—10)

YOST

care și multiplică, pentru că mașina de scris Yost nu e cu bandă.

Prețul 600 cor.

Mașini folosite între 300 și 400 cor. Acestea se reparază în atelierul nostru minunat arangeat.

Un an garanție atât pentru mașinile nouă, cât și pentru cele vechi.

»Yost«, mașină de scris societate pe acții

Budapest, Palatul New-York
Director M. Káldor.

La tipografia »Carmen« în Cluj se primește numai decât un

Practicant.

Preferiți vor fi cei cari cunosc pe lângă limba română și cea maghiară.

Cine suferă de **Epilepsie** și stări nervoase, se ceară (nevoie) sgârșiri și stări nervoase, se ceară broșura despre Epilepsie, care se trimite gratis și franco dela »Privil. Schwanen Apotheke,« Frankfurt a. Main. 9—52

„THE STANDARD“

— fondata în anul 1825. —

Efectuește asigurări pe viață pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incaso anual	Avere proprie
Cor.: 34,600.000	Cor.: 274,000.000
Dividende solvite	Despăgubiri de viață
Cor.: 170,000.000	Cor.: 570,000.000

Agentura generală pentru Transilvania:
Cluj, Strada Ferencz-József Nr. 17.

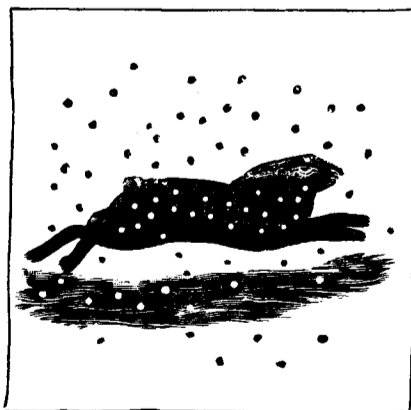
Filiala pentru Ungaria:
Budapesta, Strada Kossuth-Lajos nr. 4
în Palatul Standard. (Casa proprie).

Centrala generală:
Edinburg. (Anglia).

Peter Wernig

Fabricant de puști și furnisor ces. și reg.
în **Ferlach, Carintia (Kärnten).**

Inventator și fabricant al așa numitului »Triumph Bohrung« și al »Wernig-universal-Bohrung« cu o iuțime

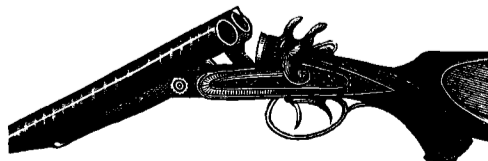

foarte mare și neîntrecută până acuma — își recomandă pe lângă garanție și cu prețuri moderate tuturor vânătorilor, fostierilor și altor persoane iubitoare de sport fabricatele sale solide, de prima calitate: cum sunt: puști ușoare cu trei țevi, așa numite: Thürstutzen, Büchflinten, Bockgewehre, Mannlicher Schänanen Stutzen, precum și puști Wernig cu patru țevi — toate

provăzute cu o sperr-clapă de siguranță, în urma căreia pușca nici

într'un caz nu se poate de sine singur descărca și astfel ori și ce fel de pericol e eschis. 2—5

— Cataloge la dorință se trimit gratuit și franco. —

Institutul indigen de asigurare

Fondat la 1868 „**Transsylvania**“ Fondat 1868

se recomandă pentru încheierea de Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre, pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate: 105 milioane cor. Despăgubiri prestate: 7 milioane coroane.
Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketér 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

FALK IMRE

Cluj Piața Széchenyi nr. 39.

În prăvălia mea se vînd mașine de cusut, biciclete, ace de cusut, fine, din oțel englez, pe lângă plătire în rate.

Mare atelier mecanic.

Primim repararea mașinilor de cusut, bicicletelor și a altor obiecte, cari se țin de specialitatea aceasta.

Serviciu prompt și acurat!

Comande din provincie se efectuesc cu cea mai mare acuratețe.

Agentură pentru mașine agronomice.

Cu deosebită stimă

(9—20)

Falk Imre

Piața Széchenyi nr. 39.

Fiecare imitație și rețipărire va fi pedepsită.

Veritabil e numai Balsamul lui Thierry

Alein echter Balsam
aus der Kaiserlich-Königlichen
Apotheke
A. Thierry in Prag
bei K. Hofapotheken

provăzut cu semnul »călugărițelor«.
Scutit prin lege.

E un mijoc peste tot cunoscut și neîntrecut în cazuri de perturbați de sgârșiri de stomac, de colică, de catarrhuri dureri de piept, la influența etc. Prețul: 12 sticle mici sau 6 duble sau o sticlă mare specială cu astupuș patent — 5 cor. franco. ALIFIA CENTIFOLIA E UN NON PLUS ULTRA la toate ranele, la inflamații, lovituri, abscesse, buboae de ori ce fel. Prețul: 2 tighii coroane 3-60 sau pe lângă trimiterea banilor înainte, sau cu rambursă.

Apoteca lui A. Thierry la Rohits-Sauerbrunn. Broșuri, se trimit fiecăruia gratuit. Depot în Budapesta la apot. A. Török; la Leo I., Egger; la L. Vértes, Lugos.

(10—25)

La tipografia »Carmen« în Cluj se află: Estras din Matricula botezaților, cununaților și morților, cu prețuri moderate.

Tipografia

»CARMEN«

PETRU P. BARIȚIU

..... CLUJ .....

Ferencz József-út 58 sz.

Primește tot felul de lucrări, ce cad în bransa acestei măestrii, executându-le cât se poate de cu gust, în stilul cel mai modern și cu prețuri moderate.

Comande se primesc și la Librăria D-lui Erich Fabritius din Cluj (Piața Regelui Matia nr. 32.)

Ca prima tipografie românească în acest comitat, se roagă de binevoitorul sprijin al celorlalte institute românești, precum și al privaților.

Petru P. Barițiu